

Nr 207

Av herr Björck i Nässjö, om upptagande av Chile som s. k. huvudmottagarland för statligt utvecklingsbistånd.

I och med det nyvaknade intresset för Latinamerika i den svenska debatten har frågan om svensk u-hjälp till denna kontinent också kommit att aktualiseras.

Man kan naturligtvis fråga sig om det över huvud taget är rimligt att utsträcka de svenska biståndsinsatserna till ännu flera länder. Latinamerika är en jungfrulig kontinent för statlig svensk hjälp.

Från handelssynpunkt är förhållandet tvärtom. Svensk handel med Latinamerika är mycket omfattande, efter EFTA, EEC och USA följer Latinamerika i storlek när det gäller det svenska handelsutbytet. Där finns också en högst betydande svensk tillverkningsindustri på platsen, inte minst i Brasilien och Argentina.

Nya mottagarländer

Den svenska u-hjälpen har hittills koncentrerats till ett färre antal s. k. huvudmottagarländer. I den aktuella diskussionen har man övervägt att utöka dessas antal eller också att helt enkelt slopa stödet till något av de länder som nu erhåller stöd och i stället låta ett latinamerikanskt land komma i fråga.

Den nuvarande koncentrationen av den svenska statliga u-hjälpen till ett antal länder i Afrika och Asien bör revideras. Som ovan konstaterats är Latinamerika en kontinent med goda handelsförbindelser med Sverige. Där finns också stora hjälpbehov, inte minst på utbildningens och familjeplaneringens områden.

Hittills har hjälpen nästan uteslutande kommit från USA. Den har ofta varit förbunden med oförmånliga villkor på det ekonomiska planet och lett till politiska bindningar.

Cuba — ett s. k. progressivt land?

Om man sålunda beslutar sig för att låta det svenska biståndet gå även till Latinamerika är valet av land en intressant fråga. Den svenska vänstern har i Cuba sett idealet för ett s. k. progressivt land.

Det finns all anledning att motsätta sig detta. Cuba torde i dag erhålla den högsta u-hjälpen i världen i förhållande till folkmängden. Sovjetunio-

nen pumpar in omkring en miljon dollar dagligen. Det skall dock sägas att Cuba på grund av den amerikanska handelsblockaden har svårigheter på det ekonomiska planet.

Kommunistisk diktatur utan frihet

Den ryska hjälpen är knappast given av humanitära skäl utan är det pris som Sovjet får betala för att ha en kommunistisk utpost inpå USA:s knutar.

Det är en orimlighet att alla de länder dit svensk u-hjälp utgår skall vara fullkomliga demokratier i västerländsk mening. Men när man diskuterar att utsträcka den svenska u-hjälpen till en ny kontinent, kan det vara lämpligt att en smula diskutera de rådande politiska förhållandena. Finns det flera olika hjälpalternativ är det lämpligt att då välja det som ur demokratisk synvinkel är det bästa.

Cuba är till sitt politiska system en kommunistisk diktatur. Där finns inte någon yttrande- eller pressfrihet. Fria val förekommer inte, några oppositionspartier får inte existera.

Chile — demokrati med fria val

Från demokratiska utgångspunkter finns det ett betydligt bättre alternativ, nämligen Chile. Till skillnad från Cuba är detta en demokrati med fria val där samtliga partier, inklusive kommunisterna, är tillåtna.

I Chile finns alltså de politiska fri- och rättigheter som vi är vana vid här hemma. Chile har visat en stor politisk tolerans, sålunda var det dit som de överlevande från Che Guevaras misslyckade revolution i Bolivia tog sig för vidare befordran till Cuba.

Omfattande jordreformer

En omfattande chilensk jordreform var en av hörnpelarna i det program som Frei valdes till president på 1964. Det organ som har hand om jordreformverksamheten, CORA, förvärvade i början främst jordområden som tillhörde staten, och en del exproprierades med hjälp av en äldre befintlig lag.

Under 1967 gjorde man allt mindre landförvärv, då de legala möjligheter som stod till buds började bli uttömda. På hösten samma år fick man därför igenom en jordreformlag som haft till följd att exproprieringarna har kunnat ökas kraftigt.

Till i somras har CORA sammanlagt förvärvat inte mindre än 1,4 miljoner hektar bevattnad mark. Detta motsvarar 10 % av all bevattnad jord i Chile. Exproprieringarna har huvudsakligen skett i Aconcagua—Valparaiso-provinsen, som är ett av landets bördigaste jordbruksområden.

Då krav på omfattande jordreformer alltid framställts, inte bara från vänsterhåll, som ett villkor för Latinamerikas framtid, kan det vara motiverat att närmare granska hur man i Chile har löst frågan rent tekniskt.

Vanhävd och storlek

Den nya lagen anger två kriterier som grund för exproprieringen, nämligen vanhävd och storlek. I lagen sägs klart ut att man i första hand skall expropriera egendomar som är i vanhävd. Vad gäller storleken så är expropriationskriteriet att egendomar med mer än 80 hektar bevattnad jord i centralregionen skall köpas upp av CORA.

Det skall emellertid konstateras att jorden är avsevärt bördigare än i Sverige. Under ett normalår ger den i de centrala delarna av Chile inte mindre än tre skördar årligen.

Har en egendom exproprierats på grund av storlek får ägaren behålla en del av egendomen för eget bruk. Storleken av denna jordlott, »la reserva», varierar, men den är i de bördigaste delarna aldrig mindre än cirka 50 hektar. Betalningens storlek och form varierar beroende på om egendomen exproprieras på grund av vanhävd eller storlek. I det sistnämnda fallet är betalningen avsevärt gynnsammare. En viss del betalas i båda fallen kontant och resten erläggs under en längre tidsperiod, cirka 20 år. Hittills har ungefär 80 % av exproprieringarna företagits på grund av vanhävd.

Äganderätten till jorden

Under den första tiden äger CORA jorden. Efter tre till fyra år inträder lantarbetarna som ägare till egendomen. De kan då välja mellan att stycka upp jorden på små lotter som var och en blir ägare till. De kan också välja att fortsätta att bruka jorden i ett kollektiv. En tredje möjlighet är att huvuddelen av jorden brukas gemensamt, medan var och en behåller en mindre lott för eget bruk.

Ännu så länge är det för tidigt att uttala sig om effekterna av den chilenska jordreformen. Men av vad som hittills skett finns det all anledning till en försiktig optimism för framtiden.

Slumsanering i städerna

Ett annat intressant projekt i Chile är de åtgärder som påbörjats för att sanera slumområdena kring de större städerna. Målsättningen är att sluminnevånarna skall få äga sin egen bostad, vilken naturligtvis också skall erbjuda en dräglig standard. Regeringen ger därför lån till byggnadsmaterial, och sedan bygger invånarna sina egna bostäder efter de modeller som myndigheterna fastställt. De behåller sedan husen med full äganderätt.

På grund av de låga kostnader som är förenade med att skaffa sig dylika bostäder kan man hoppas att slumsaneringen kommer att skjuta fart ordentligt.

En jämförelse mellan Cuba och Chile utfaller klart till det sistnämndas fördel. Om svensk hjälp i framtiden skall utgå också till Latinamerika så är Chile ett naturligt huvudmottagarland. Den planerade kraftiga ökningen av det svenska biståndet under 1970-talet gör att vi har plats också för ett land i Latinamerika.

Med stöd av vad som i motionen framförts föreslår jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Chile utses som huvudmottagarland för det svenska u-landsbiståndet.

Stockholm den 22 januari 1970

Anders Björck (m)
i Nässjö
